

ՏԻՐԱՆ ԱԼԵԲՍԱՆԵԱՆ, ՋՈՒԹԱԿԱԶԱՐ

Ֆրանսական Լյւ մոնտ միւզիկայի թերթը (թիւ 13) իր ճակատին վրայ գետեղելով հայազգի երաժիշտ Պ. Տիրան Ալեքսանեանի պատկերը, հետեւալ կենսագրականը կը նուիրէ անոր։

Պ. Տիրան Ալեքսանեան ծնած է ի Պօլիս 1881 թ. ապրիլ 12ին։

Իւր ուսմունքները բրաւ նախ իր ծննդավայրը, յետոյ Տրեզտայի մէջ՝ ուր ուսուցիչ ունեցաւ Պ. Փրեմերիկ կրիցմախէր. 1901 էն ի վեր իր ջութակը լսեցուց Տրեզտայի Պէլլիի, Լայքիկի մէջ և ալյն։ Յետոյ Բարիկ եկաւ ուր շատ նուագահանդէսներ տուաւ և ուսուցչութեան պաշտօն վարեց։

Տիրան Ալեքսանեան առանց ամենափոքրը հետապնդման շինած է իրեն՝ Բարիկի երաժշտական աշխարհին մէջ՝ նշանաւոր անուն մը։ Ոչ ոք սխալած է իւր ճշմարիտ բնութեան նկատմամբ որ լուրջ և ամփոփ է, թշնամի ամէն ճիգերու և ջանքերու որոնցմով ստեպ տաղանդաւոր երաժիշտները իրենց կը զրաւեն ուշադրութիւնը։

Նա զօրեղ երաժիշտ է (virtuose) շնորհիւ միայն իւր գործիքին հիմնական ծանօթութեանը, բայց կ'արհամարհէ դիւրին յաղողութիւնները և կը նախամեծարէ նուագել հին և բացարձակապէս գեղեցիկ գործերը, և կամ արդիներէն անոնը՝ որ ճշմարտութիւն մը կը թուին պարունակել՝ կամ խառնուածք մը արտայայտել։

Յետ խնամքով կարդալու, ուսումնասիրելու և լուծելու այս վերջինները իրզն մտանքով և կատարելութեամբ կը զարնէ, վասն զի գիտէ որ նուագելու արուեստը համադրական արուեստ մ'է և կ'իրակաւ նանայ յիտ համբերատար և լուսաւորեալ վերլուծման մը։

Վարպետներու գործերը բարեպաշտութեամբ կը զարնէ՝ անոնց գեղեցկութիւնը դուրս ցայտեցնելու համար, առանց ուշ դնելու ծափահարութեանց որոնց կ'արժանանայ իւր արուեստը, որ ընդհանրապէս անսխալական է, և իւր հնչականու-

թիւնը որ հարուստ է զանազանեալ թրթրութումներով և ուժգնութեամբ։

Թշնամի է արուեստակութեան և անբնականութեան. կը խորշի չափակցութեանց մէջ՝ անհարթութենէն, նրբերանգներու մէջ՝ երկշտութենէն, և զգացման մէջ չորութենէն, բայց նոյնքան կ'ատէ անօգուտ ճոռմութիւնը, գողունի հնարքները, արուեստակութիւնը և անճաշակ յորդութիւնը։

Այն հագուագիւտ արուեստագետներէն է որ կ'ըմբռնեն նուագած երգը։ Կը զգայ և գիտէ թէ ինչ են պարբերութեան մը կետադրութիւնը և շեշտաւորութիւնը, գիտէ Դաշնակաւորութեան (Rythme) և Ներդաշնակութեան (harmonie) յարաբերութիւնները, և շեշտերը՝ որ անոնց հետեանքն են։ Կը զգայ որ պարբերութիւններ կան՝ կամ պարբերութեան անդամներ, կամ խազեր որ առանձին պէտք են զարնուիլ — ինչպէս փակագիծի մէջ դրուած բառ մը — ուրիշներ՝ որ դուրս պէտք են ձգուիլ — ինչպէս ստորագծուած կամ «չակերտնեւրու» մէջ դրուած բառ մը։

Այս յատկութիւններով տաղանդաւոր նուագածու մ'է և սքանչելի ուսուցիչ մը։ Առաջնակարգ սովորեցնող գործիական երաժշտութեան արուեստին՝ նա ապահովապէս կրնայ ամէն բանէ առաջ երաժշտութիւնն ուսուցանել. և կան շատ մը զօրեղ նուագածուներ — զուրկ երաժշտութեան զգացումէն — որ պիտի փափաքէին ունենալ իւր հաստատուն երաժշտագիտութիւնը. եթէ կարենային ենթադրել այսպիսի իրականութիւններու գոյութիւնը։

Ուրախ եմ ամենայն անկեղծութեամբ այս տողերս Տ. Ալեքսանեանի վրայ գրելու համար, վասնզի լաւ է մատնանշել հասարակութեան՝ ճշմարիտ արուեստագետները. վասնզի նա յաճախ հակամէտ է անոնցմէ վեր դասելու՝ ջութակի և դաշնակի գէշ նուագածուները։

Ալեկցիները որ Տ. Ալեքսանեան փափուկ, հաւասարակշիռ և մշակուած միտք մ'է և երաժշտութենէն զատ ուրիշ շատ գեղարուեստներէ ալ կը հասկնայ։